

The Effectiveness of Cognitive Behavioral Stress Management on Psychological Well-Being and Body Image-Related Fear in Iranian Women with Breast Cancer: A Randomized Controlled Trial

Fatemeh Toghani¹,
Bahram Mirzaian²

¹ MSc in Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Faculty of Medicine, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

² Assistant Professor, Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

(Received January 4, 2026; Accepted May 17, 2026)

Abstract

Background and purpose: Breast cancer is the most frequently diagnosed cancer among women worldwide and is associated with numerous physical and psychological challenges. The purpose of this study was to investigate the impact of Cognitive-Behavioral Stress Management (CBSM) on psychological well-being and body image-related fear among women with early-stage breast cancer living in northern Iran.

Materials and methods: This parallel-group, single-blind randomized controlled trial included 30 women aged 30-50 years with early-stage (I-II) breast cancer. Participants were recruited through convenience sampling and randomly allocated, using simple randomization in a 1:1 ratio, to either the intervention or control group. The intervention consisted of ten 120-minute CBSM sessions delivered to the intervention group. The study was conducted during the summer of 1402 (2023) in the conference hall of Imam Khomeini Hospital in Sari, Iran. Psychological well-being was assessed using the 18-item Ryff Scale of Psychological Well-Being (RSPWB-18), and body image-related fear was measured using the Body Image Concern Inventory (BICI). Outcomes were evaluated at baseline, immediately after the intervention (post-test), and at a one-month follow-up. Repeated-measures ANOVA and Bonferroni post hoc correction were used to analyze the data.

Results: CBSM significantly improved psychological well-being and reduced body image-related fear ($p \leq 0.05$). The mean psychological well-being score increased by 19.9 ± 1.9 points, while the mean body image fear score decreased by 11.8 ± 1.8 points from pre-test to post-test. Effect sizes were large (partial $\eta^2 = 0.86$ for psychological well-being and 0.63 for body image-related fear). No significant differences were observed between the post-test and one-month follow-up assessments, suggesting that the intervention effects were maintained over the short term.

Conclusion: Cognitive-Behavioral Stress Management demonstrated beneficial short-term effects on psychological well-being and body image-related fear among women with early-stage breast cancer in northern Iran. These findings suggest that CBSM may serve as an effective supportive intervention for improving psychological adjustment in this population.

Clinical Trials Registry Number: IRCT20240712062397N1

Keywords: Breast Cancer; Body Image; Psychological Well-Being; Cognitive Behavioral Therapy; Stress Management

J Mazandaran Univ Med Sci 2026; 36 (257): 74-83 (Persian).

Corresponding Author: Bahram Mirzaian - Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran
(E-mail: bahrammirzaian@gmail.com)

اثربخشی مدیریت استرس شناختی رفتاری بر بهزیستی روان شناختی و ترس از تصویر بدنی در زنان شمال ایران مبتلا به سرطان پستان، کارآزمایی بالینی

فاطمه طغانی^۱بهرام میرزائیان^۲

چکیده

سابقه و هدف: سرطان سینه شایع ترین سرطان تشخیص داده شده در سراسر جهان است و می تواند مشکلات جسمی و روانی متعددی را برانگیزد. این مطالعه با هدف ارزیابی تأثیر مدیریت استرس شناختی- رفتاری (CBSM) بر بهزیستی روان شناختی و ترس از تصویر بدن در زنان مبتلا به مراحل اولیه سرطان سینه که ساکن شمال ایران می باشند، انجام پذیرفت.

مواد و روش ها: این کارآزمایی تصادفی کنترل شده ی موازی و یک سوکور، شامل ۳۰ زن ۳۰ تا ۵۰ ساله مبتلا به سرطان سینه در مرحله ی I-II می باشد که بوسیله ی نمونه گیری در دسترس انتخاب و به صورت تصادفی به نسبت ۱:۱ به گروه های مداخله یا کنترل اختصاص داده شدند. مداخله شامل ده جلسه ۱۲۰ دقیقه ای CBSM در گروه مداخله بود که در تابستان سال ۱۴۰۲ در سالن اجتماعات بیمارستان امام خمینی ساری برگزار شده است. بهزیستی روان شناختی (RSPWB-18) و ترس از تصویر بدن (BICI) در ابتدا، پس آزمون و پیگیری یک ماهه مورد ارزیابی قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آنالیز واریانس و تصحیح بونفرونی استفاده شد.

یافته ها: CBSM به طور قابل توجهی بهزیستی روان شناختی را افزایش داد و ترس از تصویر بدن را کاهش داد ($P < 0/05$). میانگین بهزیستی روان شناختی $19/9 \pm 1/9$ افزایش یافت و ترس از تصویر بدنی از پیش آزمون تا پس آزمون $1/8 \pm 11/8$ کاهش یافت. اندازه اثر ها بزرگ بود (η^2 جزئی = $0/86$). بر بهزیستی روان شناختی، و $0/63$ بر ترس از تصویر بدن). تفاوتی بین پس آزمون و پیگیری یک ماهه وجود نداشت، که نشان می دهد اثرات کوتاه مدت پایدار است.

استنتاج: مدیریت استرس شناختی رفتاری (CBSM) اثرات کوتاه مدت بالقوه مفیدی بر بهزیستی روان شناختی و ترس مرتبط با تصویر بدن در زنان مبتلا به سرطان سینه نشان داده است.

کد ثبت کارآزمایی بالینی: IRCT20240712062397N1

واژه های کلیدی: سرطان پستان، تصویر بدنی، بهزیستی روان شناختی، درمان شناختی- رفتاری، مدیریت استرس

E-mail: bahrammirzaian@gmail.com

مؤلف مسئول: بهرام میرزائیان- ساری- دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

۱. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

۲. استادیار، گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۱۴ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۴۰۴/۱۰/۱۵ تاریخ تصویب: ۱۴۰۵/۲/۲۷

مقدمه

سرطان پستان شایع‌ترین سرطان در میان زنان در سراسر جهان است و بار قابل توجهی بر سلامت عمومی تحمیل می‌کند (۱، ۲). این بیماری علاوه بر پیامدهای جسمانی، با مشکلات روان شناختی متعددی همراه است و بیماران اغلب سطوح بالایی از اضطراب، افسردگی و پریشانی روانی را تجربه می‌کنند که می‌تواند بر کیفیت زندگی و سازگاری با بیماری تأثیر منفی بگذارد (۷-۳). در میان پیامدهای روان شناختی سرطان پستان، بهزیستی روان شناختی و نگرانی‌های مرتبط با تصویر بدنی از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. بهزیستی روان شناختی نقش مهمی در سازگاری بیماران با بیماری ایفا می‌کند (۸، ۹). از سوی دیگر، تغییرات ظاهری ناشی از درمان می‌تواند به اختلال در تصویر بدنی و کاهش احساس زنانگی منجر شود و بر روابط فردی و اجتماعی تأثیر بگذارد (۱۲-۱۰). در بستر فرهنگی ایران، تصویر بدنی با مفاهیمی مانند زنانگی، حیا و نقش‌های خانوادگی پیوندی عمیق دارد. پستان به عنوان نمادی از زنانگی و مادری دارای معنای اجتماعی ویژه‌ای است و تغییرات مرتبط با آن می‌تواند حساسیت بیش‌تری در ادراک تصویر بدنی ایجاد کند. در چنین زمینه‌ای، نگرانی‌های مرتبط با تصویر بدنی می‌تواند پیامدهای روان شناختی گسترده‌تری به همراه داشته باشد (۱۳).

در سال‌های اخیر، مداخلات روان شناختی مختلفی برای بهبود وضعیت روانی بیماران مبتلا به سرطان مورد بررسی قرار گرفته‌اند. از جمله این مداخلات می‌توان به درمان‌های مبتنی بر ذهن آگاهی و رویکردهای شناختی-رفتاری اشاره کرد که اثربخشی آن‌ها در مطالعات مختلف گزارش شده است (۱۶-۱۴). در این میان، مدیریت استرس شناختی-رفتاری (CBSM) به عنوان یک مداخله ساختار یافته که ترکیبی از تکنیک‌های شناختی، رفتاری و مهارت‌های مقابله‌ای است، مورد توجه قرار گرفته است (۱۹-۱۷). مدیریت استرس شناختی-رفتاری احتمالاً از طریق کاهش

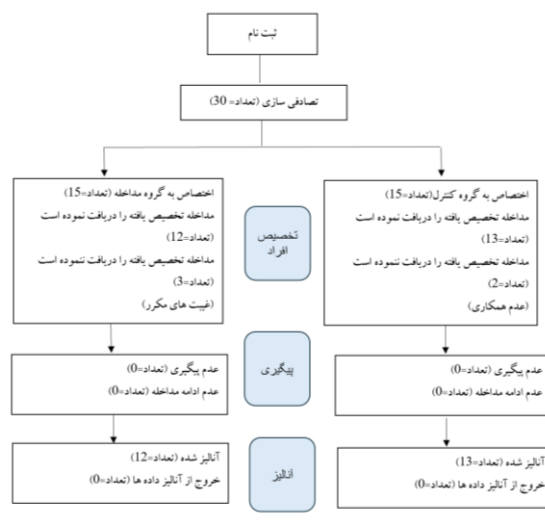
نشخوار فکری، بهبود راهبردهای مقابله‌ای سازگارانه و کاهش خود انگ‌زنی مرتبط با بیماری عمل می‌کند. این فرآیندها می‌توانند با بهبود تنظیم هیجانی و کاهش افکار منفی، به سازگاری بهتر بیماران کمک نمایند (۱۷، ۲۰).

اگرچه مداخلات مختلفی از جمله درمان‌های شناختی-رفتاری و مبتنی بر ذهن آگاهی در بهبود پیامدهای روان شناختی بیماران مبتلا به سرطان پستان مورد استفاده قرار گرفته‌اند، شواهد درباره اثربخشی مدیریت استرس شناختی-رفتاری به طور خاص بر برخی ابعاد مهم مانند بهزیستی روان شناختی و ترس از تصویر بدنی هم‌چنان محدود است. علاوه بر این، در بسیاری از مطالعات، این متغیرها به صورت جداگانه بررسی شده‌اند، در حالی که بررسی همزمان آن‌ها می‌تواند درک جامع‌تری از سازگاری روانی بیماران فراهم آورد (۲۱). ضمن این که، تاکنون مطالعه‌ای که به طور خاص اثربخشی این مداخله را در بستر فرهنگی زنان مبتلا به سرطان پستان در شمال ایران بررسی کند، گزارش نشده است. بنابراین، مطالعه حاضر با هدف بررسی اثربخشی مدیریت استرس شناختی-رفتاری بر بهزیستی روان شناختی و ترس از تصویر بدنی در زنان ایرانی مبتلا به سرطان پستان انجام شد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش یک کارآزمایی بالینی کنترل شده تصادفی موازی و یک سوکور است که پس از اخذ مجوز از کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری در تابستان ۱۴۰۲ انجام شد (کد اخلاق: IR.IAU.SARI.REC.1402.047). هم‌چنین این مطالعه در سامانه ثبت کارآزمایی‌های بالینی ایران به ثبت رسیده است. در این پژوهش، ارزیاب پیامدها از تخصیص گروهی شرکت کنندگان آگاه نبود و ارزیابی‌ها در سه مقطع زمانی خط پایه، پس از مداخله و پیگیری یک ماهه انجام شد. شرکت کنندگان زنان مبتلا به سرطان مراحل ۲-۱ مراجعه کننده به بیمارستان امام خمینی و

کلینیک باغبان در ساری بوده‌اند. محاسبه اندازه نمونه با استفاده از G*Power (نسخه ۳/۰۱) با $\alpha=0/05$ و توان ۰/۸۰ انجام شد (۲۲). در مجموع ۳۰ بیمار وارد مطالعه شدند که به‌طور تصادفی با نسبت ۱:۱ به گروه مداخله و کنترل تخصیص یافتند. فرآیند تصادفی‌سازی با استفاده از توالی تصادفی تولید شده توسط رایانه (simple randomization) انجام شد. برای اطمینان از پنهان‌سازی تخصیص (allocation concealment)، توالی تصادفی توسط پژوهشگری که در فرآیند نمونه‌گیری و اجرای مداخله دخالتی نداشت تهیه گردید و تخصیص افراد به گروه‌ها با استفاده از پاکت‌های در بسته و غیرقابل نفوذ به نور که به‌صورت متوالی شماره‌گذاری شده بودند، انجام شد. نمودار جریان شرکت‌کنندگان در تصویر شماره ۱، نشان داده شده است.

تصویر شماره ۱: نمودار جریان شرکت‌کنندگان (CONSORT) از مراحل ثبت‌نام، تخصیص، پیگیری و تحلیل در کارآزمایی کنترل شده تصادفی (RCTs)

معیارهای ورود شامل، زن، سن بین ۳۰ تا ۵۰ سال، مرحله پاتولوژیک ۲-۱ سرطان پستان، سابقه ماستکتومی، حداقل مدرک دیپلم، عدم سابقه اختلالات روان‌پزشکی جدی، عدم مصرف داروهای روان‌پزشکی، عدم وجود بیماری‌های فیزیکی غیرقابل درمان، عدم درمان روان

شناختی در زمان مطالعه، و رضایت‌نامه آگاهانه امضا شده و معیارهای خروج شامل امتناع از شرکت در جلسات، غیبت در بیش از دو جلسه، عود بیماری، یا ظاهر شدن علائم پاتولوژیولوژی جدید در زمان مداخله بوده است. گروه مداخله ۱۰ جلسه ۱۲۰ دقیقه‌ای آموزش مدیریت استرس شناختی رفتاری را در سالن کنفرانس بیمارستان امام خمینی ساری دریافت کرد. مداخله مدیریت استرس شناختی-رفتاری بر اساس پروتکل استاندارد آنتونی و همکاران و نسخه بومی‌سازی شده آن برای جمعیت ایرانی اجرا شد (۲۳). جلسات توسط روانشناس بالینی آموزش دیده در درمان شناختی رفتاری (نویسنده اول)، برگزار گردید و شامل آموزش آرام‌سازی پیشرونده عضلانی، بازسازی شناختی، مهارت‌های مقابله‌ای و بهبود ارتباطات بین‌فردی بود. گروه کنترل هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد.

ابزارهای جمع‌آوری داده شامل مقیاس بهزیستی روان شناختی ریف (RSPWB-18) و پرسشنامه ترس از تصویر بدنی لیتلتون بود. RSPWB-18 که توسط ریف در سال ۱۹۸۹ طراحی شده است، دارای ۶ خرده مقیاس شامل خودپذیری، روابط مثبت با دیگران، خودمختاری، تسلط بر محیط، هدفمندی در زندگی و رشد فردی بوده و شامل ۱۸ گویه با مقیاس لیکرت شش نقطه‌ای از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۶ (کاملاً موافق) است (۹). دامنه نمره کل این مقیاس بین ۱۸ تا ۱۰۸ متغیر بوده و نمرات بالاتر نشان دهنده سطح بالاتر بهزیستی روان‌شناختی است. ریف و سینگر (۲۰۰۶) همبستگی این آزمون را با مقیاس ۸۴ سوالی این پرسشنامه از ۰/۷۰ تا ۰/۸۹ گزارش نمودند (۲۴). هم‌چنین، روایی سازه این مقیاس در مطالعات مختلف از طریق تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفته است.

پرسشنامه ترس از تصویر بدنی، توسعه یافته توسط لیتلتون و همکاران در سال ۲۰۰۵، دارای مقیاس پنج‌گزینه‌ای از ۱ (هرگز) تا ۵ (همیشه) است (۲۵). این ابزار برای سنجش نگرانی‌ها و اشتغالات ذهنی مرتبط با تصویر

بدنی طراحی شده و نمرات بالاتر در آن نشان دهنده سطح بالاتر ترس و نگرانی نسبت به تصویر بدنی است. در مطالعه بساک نژاد و غفاری (۲۰۰۵)، پایایی این پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۵ گزارش شده است که بیانگر همسانی درونی مطلوب ابزار است (۲۶). همچنین، روایی این پرسشنامه در جمعیت ایرانی مورد تأیید قرار گرفته است. تحلیل واریانس اندازه گیری های مکرر (ANOVA) برای بررسی تغییرات در طول زمان استفاده شد. فرض کرویت با آزمون ماخلی تست شد، و وقتی نقض شد، تصحیح گرین هاوس گایسر (Greenhouse-Geisser) اعمال گردید. اندازه اثرات با اتای جزئی (η^2) محاسبه شد. تحلیل های تعقیبی بونفرونی برای مقایسه های چند گانه انجام شد. همه تحلیل ها با SPSS نسخه ۲۶ در سطح معنی داری $\alpha = 0.05$ صورت گرفت.

یافته ها

در مجموع ۲۵ نفر (۱۲ مداخله، ۱۳ کنترل) مطالعه را کامل نمودند و آنالیزهای آماری در هر سه مرحله فقط برای همین افراد انجام شد. نمونه گیری از ۲۲ ژوئن ۲۰۲۳ آغاز و در ۲۸ نوامبر ۲۰۲۳ کامل شد. تفاوت معنی داری در ویژگی های جمعیت شناختی پایه بین دو گروه وجود نداشت ($P > 0.05$). میانگین سنی برای گروه مداخله و کنترل به ترتیب 44.08 ± 8.5 سال و 44.0 ± 5.5 سال بود. جوان ترین فرد ۳۲ سال در گروه آزمایشی و ۳۴ در کنترل بود. مسن ترین در هر دو گروه ۵۰ سال بود. در جنبه های دیگر، اکثر افراد در هر دو گروه خانه دار با دو فرزند بودند. پس از جراحی و در حین مدیریت استرس شناختی- رفتاری برای گروه مداخله، ۵۰ درصد تحت شیمی درمانی و ۳۳/۳ درصد تحت پرتو درمانی بودند. گروه کنترل اعداد مشابهی داشت، ۵۳/۸ و ۳۰/۸ درصد این تفاوت معنی دار نبود ($P > 0.05$) (جدول شماره ۱).

نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون های کولموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو-ویلک بررسی شد

و توزیع نرمال داده ها تأیید شد. آزمون لوین نشان داد که واریانس ها در برخی متغیرها همگن نبودند ($0.05 > P$)، بنابراین از آزمون های آماری تعدیل شده استفاده شد. همچنین، آزمون ماخلی نشان داد که فرض کرویت برای هر دو متغیر سلامت روان و ترس از تصویر بدن نقض شده است. بنابراین، درجه آزادی (df) در تحلیل واریانس اندازه گیری های مکرر تصحیح شد و تحلیل های اصلاح شده اثرات معنادار زمان و تعامل گروه $\times$ زمان را نشان دادند.

جدول شماره ۱: ویژگی های جمعیت شناختی و بالینی شرکت کنندگان در دو گروه مداخله و کنترل

دسته بندی	گروه آزمایش	گروه کنترل	P*
تحصیلات (درصد)			
دیپلم	۳ (۲۵)	۳ (۲۳/۱)	
لیسانس	۶ (۵۰)	۷ (۵۳/۸)	۰/۹۸۲
فوق لیسانس	۳ (۲۵)	۳ (۲۳/۱)	
ناهل	۱۰ (۸۳/۳)	۱۱ (۸۴/۶)	۰/۲۷۶
مجرد یا بیوه	۲ (۱۶/۷)	۲ (۱۵/۴)	
فرزند (درصد)			
۱	۱ (۸/۳)	۲ (۱۵/۴)	۰/۷۸۶
۲	۴ (۳۳/۳)	۵ (۳۸/۵)	
اشتغال (درصد)			
شاغل	۳ (۲۵)	۴ (۳۰/۸)	۰/۵۵
بازنشسته یا خانه دار	۹ (۷۵)	۹ (۶۹/۲)	
شیمی درمانی	۶ (۵۰)	۷ (۵۳/۸)	۰/۵۸۲
خبر	۶ (۵۰)	۶ (۴۶/۲)	
پرتو درمانی	۴ (۳۳/۳)	۴ (۳۰/۸)	۰/۶۱۳
خبر	۸ (۶۶/۷)	۹ (۶۹/۲)	

*: تست کای ۲

جدول شماره ۲، نشان می دهد که میانگین نمرات خرده مقیاس های بهزیستی روان شناختی ریف در خط پایه برای هر دو گروه کنترل (54.7 ± 5.7) و آزمایش (55.6 ± 4.7) مشابه بودند. پس از مداخله، در میانگین نمرات گروه کنترل هیچ تغییری ایجاد نشد.

جدول شماره ۳، نشان می دهد که هر دو گروه نمرات اولیه یکسانی در مقیاس ترس از تصویر بدنی لیتلتون (BICI) داشتند (44.8 ± 6.6 و 44.5 ± 6.2). با این حال، گروه آزمایشی کاهش معنی داری از پیش آزمون تا پس آزمون داشته است (33.08 ± 5.03) که نشان دهنده کاهش ترس از تصویر بدنی است، که حتی در پیگیری نیز حفظ شد (33.92 ± 5.32)، در حالی که هیچ تغییری در گروه کنترل مشاهده نشده است.

جدول شماره ۲: میانگین و انحراف استاندارد نمرات پیش آزمون،

پس آزمون و پیگیری بهزیستی روان شناختی در دو گروه

گروه	خرد مقیاس ها	پیش آزمون	پس آزمون	پیگیری
		انحراف معیار میانگین	انحراف معیار میانگین	انحراف معیار میانگین
کنترل	بهزیستی روان شناختی کلی	۵۴±۸۷	۵۴/۲±۵/۸	۵۴/۳±۵/۴
	تسلط بر محیط	۸/۶±۱/۱	۸/۶±۱/۲	۸/۸±۰/۹۸
	پذیرش خود	۸/۹±۱/۹	۹±۲	۸/۹±۱/۹
	روابط مثبت	۹/۵±	۹/۴±۰/۹۶	۹/۴±۰/۹۶
	زندگی هدفمند	۹/۱±۱/۴	۹/۲±۱/۵	۹/۲±۱/۵
	رشد فردی	۹/۲±۱/۵	۹/۳±۱/۶	۹/۲±۱/۵۸
	خودمختاری	۸/۵±۱/۴	۸/۵±۱/۲	۸/۶±۱/۱
آزمایش	بهزیستی روان شناختی کلی	۵۵/۶±۴/۷	۷۵/۵±۶/۸	۷۵/۴±۵/۹
	تسلط بر محیط	۹/۸±۱/۴	۱۳±۱/۵	۱۲/۸±۱/۴
	پذیرش خود	۹/۲±۲/۱	۱۲/۳±۲/۱	۱۲/۴±۲
	روابط مثبت	۹/۶±۱/۰۷	۱۳/۲±۱/۷	۱۳/۲±۱/۴
	زندگی هدفمند	۹/۵±۱/۵	۱۲/۵±۱/۶	۱۲/۵±۱/۵
	رشد فردی	۹/۵±۱/۵	۱۱/۵±۱/۹	۱۱/۶±۱/۸
	خودمختاری	۹/۲±۱/۴	۱۳/۱±۲/۰۳	۱۳±۲/۹

جدول شماره ۳: میانگین و انحراف استاندارد نمرات پیش آزمون،

پس آزمون و پیگیری ترس از تصویر بدنی در دو گروه

گروه	پیش آزمون	پس آزمون	پیگیری
	انحراف معیار میانگین	انحراف معیار میانگین	انحراف معیار میانگین
کنترل	۴۵/۵۴±۶/۲	۴۶/۰۸±۵/۹	۴۴/۱۵±۵/۴
آزمایش	۴۴/۸۳±۶/۴۵	۳۳/۰۸±۵/۰۳	۳۲/۹۲±۵/۳۲

جدول شماره ۴، نشان می دهد که مقدار F مراحل

(پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری) ($P < 0/05$) و تعامل

گروه $\times$ زمان معنی دار بود که نشان می دهد سطوح

بهزیستی روان شناختی و ترس از تصویر بدنی در هر

نقطه زمانی بین دو گروه متفاوت بود. تحلیل های تعقیبی

بونفرونی نشان داد که بهزیستی روان شناختی به طور

معنی داری از پیش آزمون تا پس آزمون در گروه مداخله

افزایش یافت ($1/73 \pm 19/91$) و این مقایسه

بین زمانی از پس آزمون تا پیگیری تفاوت معنی داری

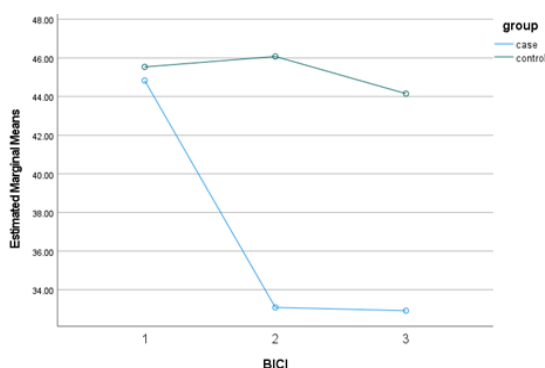
نداشت ($0/297 \pm 0/167$) ($P > 0/05$). گروه کنترل هیچ

تغییر معنی داری در سه نقطه ارزیابی نشان نداد. برای

ترس از تصویر بدنی نیز، تحلیل تعقیبی بونفرونی کاهش

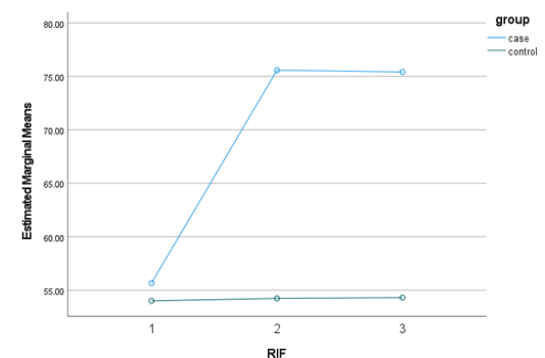
جدول شماره ۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس اندازه گیری مکرر (آمیخته) با گروه بندی، مراحل درمانی و تعامل متقابل

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجنورات	df	میانگین مجنورات	F	سطح معنی داری	اندازه اثر	توان آزمون
	گروه	۴۰۵۰/۳۸۱	۱	۴۰۵۰/۳۸۱	۴۵/۲۰۹	< ۰/۰۰۱	۰/۹۹۳	۱
بهزیستی روان شناختی	مراحل درمان	۱۶۸۱/۱۳۶	۱/۰۵۶	۱۵۹۲/۵۸۶	۱۵۰/۴۸۴	< ۰/۰۰۱	۰/۸۶۷	۱
	تعامل گروه و مراحل درمان	۰/۵۳۱	۱/۰۵۶	۱۵۰۸/۵۶۴	۱۴۲/۵۴۵	< ۰/۰۰۱	۰/۸۶۱	۱
	گروه	۱۲۹۳/۳۴۲	۱	۱۲۹۳/۳۴۲	۱۴/۴۷۶	< ۰/۰۰۱	۰/۳۹۱	۱
ترس از تصویر بدنی	مراحل درمان	۶۳۸/۵۳۹	۱/۰۸۶	۵۸۸/۱۵۱	۴۵/۶۰۷	< ۰/۰۰۱	۰/۶۶۵	۱
	تعامل گروه و مراحل درمان	۵۵۱/۲۴۲	۱/۰۸۶	۵۰۷/۷۳۴	۳۹/۳۷۱	< ۰/۰۰۱	۰/۶۳۱	۱

تصویر شماره ۲: روند تغییرات میانگین نمرات ترس از تصویر بدنی در

مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در دو گروه مداخله و کنترل

تصویر شماره ۳: روند تغییرات میانگین نمرات بهزیستی روان شناختی در

مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در دو گروه مداخله و کنترل

در راستای نتایج فوق، اندازه اثرات بزرگ برای هر دو متغیر بهزیستی روان شناختی و ترس از تصویر بدنی اتای جزئی (η^2) ۰/۸۶ برای بهزیستی روان شناختی، و ۰/۶۳ برای ترس از تصویر بدنی) توسط واریانس آمیخته به دست آمد، که نشان دهنده اثر بالینی معنی دار و قابل توجه CBSM است.

بحث

بر اساس پژوهش حاضر، مداخله مدیریت استرس شناختی-رفتاری (CBSM) منجر به بهبود معنادار بهزیستی روان شناختی و کاهش ترس از تصویر بدنی در زنان مبتلا به سرطان پستان شد، و این بهبود از پس آزمون تا پیگیری (یک ماه) تفاوت معنی داری نداشت، که نشان دهنده حفظ اثر پس از یک ماه است. این یافته‌ها با مطالعات پیشین همسو است که اثربخشی مداخلات مبتنی بر درمان شناختی-رفتاری را در بهبود پیامدهای روان شناختی بیماران مبتلا به سرطان تأیید کرده‌اند (۱۷). به طور خاص، شواهد متاآنالیزهای جدید نشان می‌دهد که مداخلات مبتنی بر CBT می‌توانند به طور معنی داری موجب کاهش اضطراب، افسردگی و بهبود کیفیت زندگی در بیماران مبتلا به سرطان پستان شوند (۲۷، ۲۸). این یافته‌ها نشان می‌دهد که نتایج مطالعه حاضر در راستای بدنه شواهد قوی و به روز در این حوزه قرار دارد. در تبیین این یافته‌ها، می‌توان به مکانیزم‌های روان شناختی زیربنایی CBSM اشاره کرد. این مداخله از طریق آموزش بازسازی شناختی، آرام سازی و مهارت‌های مقابله‌ای، به کاهش افکار منفی و تنظیم هیجانات کمک می‌کند (۲۹). یکی از مهم‌ترین مکانیزم‌های مطرح شده در مطالعات اخیر، کاهش نشخوار فکری و بهبود راهبردهای مقابله‌ای است. شواهد نشان می‌دهد که نشخوار فکری نقش مهمی در تداوم پریشانی روان شناختی در بیماران مبتلا به سرطان دارد و مداخلات شناختی-رفتاری می‌توانند از طریق اصلاح این الگوهای شناختی، به بهبود سازگاری روانی

کمک کنند (۳۰). علاوه بر این، مرورهای نظام‌مند جدید نشان داده‌اند که CBT از طریق تقویت راهبردهای مقابله‌ای سازگارانه و کاهش راهبردهای ناسازگار، منجر به بهبود قابل توجه در سلامت روان بیماران می‌شود (۳۱). یافته‌های این پژوهش با مطالعات پیشین در زمینه اثربخشی مداخلات شناختی-رفتاری همسو است؛ با این حال، برخی مطالعات نتایج ناهمسو گزارش کرده‌اند که می‌تواند ناشی از تفاوت در ویژگی‌های نمونه، شدت بیماری، یا نحوه اجرای مداخله باشد. به عنوان مثال، برخی مرورهای جدید تأکید کرده‌اند که میزان اثربخشی CBT به عواملی مانند پایداری به درمان، تعداد جلسات و کیفیت اجرای مداخله وابسته است، که این موضوع اهمیت استانداردسازی پروتکل‌های درمانی را نشان می‌دهد (۲۸).

در خصوص کاهش ترس از تصویر بدنی، می‌توان گفت که CBSM با هدف قرار دادن افکار ناکارآمد مرتبط با بدن و اصلاح باورهای منفی، به بهبود ادراک فرد از بدن خود کمک می‌کند. این یافته به ویژه در بستر فرهنگی ایران اهمیت بیش تری پیدا می‌کند، زیرا تصویر بدنی با مفاهیمی مانند زنانگی، نقش همسری و هنجارهای اجتماعی پیوند خورده است؛ بنابراین، مداخلات روان شناختی می‌توانند نقش مهمی در کاهش نگرانی‌های مرتبط با تصویر بدنی ایفا کنند (۱۳).

در بررسی پایداری اثرات، نتایج پیگیری نشان داد که اثرات مداخله در کوتاه مدت حفظ شده است. این یافته با مطالعات جدید همخوانی دارد که نشان می‌دهند مداخلات مبتنی بر CBT می‌توانند اثرات پایدار کوتاه مدت داشته باشند، اما برای ارزیابی دقیق تر ماندگاری اثرات، انجام پیگیری‌های بلند مدت ضروری است (۲۷). با وجود نتایج مثبت، این مطالعه دارای محدودیت‌هایی نیز بود. از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به حجم نمونه نسبتاً کوچک، گروه کنترل غیرفعال (بدون دریافت مداخله) و تحلیل مبتنی بر Per-protocol اشاره کرد. هم‌چنین، اندازه اثرهای نسبتاً

بزرگ مشاهده شده ممکن است تحت تأثیر حجم نمونه محدود قرار گرفته باشند، که در مطالعات مداخله‌ای کوچک گزارش شده است و می‌تواند منجر به بیش برآورد اثر شود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده با حجم نمونه بزرگ‌تر، استفاده از گروه کنترل فعال (مانند آموزش عمومی سلامت یا مداخلات حمایتی، جهت تفکیک کامل اثرات اختصاصی مداخله از عوامل غیراختصاصی مانند توجه درمانگر یا اثر انتظار) و دوره‌های پیگیری طولانی‌تر انجام شوند. در مجموع، یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که مدیریت استرس شناختی- رفتاری می‌تواند به عنوان یک

مداخله مؤثر در حوزه روان‌آنکولوژی، نقش مهمی در بهبود بهزیستی روان‌شناختی و کاهش ترس از تصویر بدنی در زنان مبتلا به سرطان پستان ایفا نماید. با توجه به شواهد رو به رشد در سال‌های اخیر، ادغام این مداخلات در خدمات روتین آنکولوژی می‌تواند به ارتقای کیفیت مراقبت‌های جامع از بیماران کمک کند.

سیاسگزاری

از همه همکاران بیمارستان امام خمینی ساری و بیماران داوطلب کمال قدردانی را داریم.

References

- 1- Shang C, Xu D. Epidemiology of Breast Cancer. Oncologie (Tech Science Press). 2022; 24(4):649-663.
- 2- Giaquinto AN, Sung H, Miller KD, Kramer JL, Newman LA, Minihan A, et al. Breast cancer statistics, 2022. CA Cancer J Clin 2022;72(6):524-541 PMID: 36190501.
- 3- Arnold M, Morgan E, Rumgay H, Mafrá A, Singh D, Laversanne M, et al. Current and future burden of breast cancer: Global statistics for 2020 and 2040. The Breast 2022; 66:15-23 PMID: 36084384.
- 4- Fortin J, Leblanc M, Elgbeili G, Cordova MJ, Marin M-F, Brunet A. The mental health impacts of receiving a breast cancer diagnosis: A meta-analysis. Br J Cancer 2021;125(11):1582-1592 PMID: 34482373.
- 5- Dinapoli L, Colloca G, Di Capua B, Valentini V. Psychological aspects to consider in breast cancer diagnosis and treatment. Curr Oncol Rep 2021; 23(3): 38 PMID: 33709235.
- 6- Tao L, Xiang Y, Zeng X, Fu L, Li J, Chen H. Incidence and risk factors for psychological distress in adult female patients with breast cancer: a systematic review and meta-analysis. Front Psychiatry 2024; 15: 1309702 PMID: 38544846.
- 7- Tang W Z, Mangantig E, Iskandar YHP, Cheng S L, Yusuf A, Jia K. Prevalence and associated factors of psychological distress among patients with breast cancer: A systematic review and meta-analysis. BMJ Open 2024; 14(9): e077067 PMID: 39327054.
- 8- Devarakonda SK, Timman R, Bouvy PF, Oemrawsingh A, Apon I, Mureau MA, et al. Trends in emotional functioning and psychosocial wellbeing in breast cancer survivors: a prospective cohort study using patient-reported outcome measures. BMC Women's Health 2023; 23(1):153 PMID: 36997924.
- 9- Ryff CD. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. Journal of personality and social psychology. 1989 Dec;57(6):1069.
- 10- Seabri V, Durosini I, Pravettoni G. How to address the body after breast cancer? A

- proposal for a psychological intervention focused on body compassion. *Front Psychol* 2023;13:1085837 PMID: 36698594.
- 11- Fiser C, Crystal JS, Tevis SE, Kesmodel S, Rojas KE. Treatment and survivorship interventions to prevent poor body image outcomes in breast cancer survivors. *Breast Cancer* 2021;13:701-709 PMID: 34938117.
 - 12- Zhao W, Chong YY, Chien WT. Effectiveness of cognitive-based interventions for improving body image of patients having breast cancer: A systematic review and meta-analysis. *Asia Pac J Oncol Nurs* 2023; 10(4): 100213 PMID: 37089782.
 - 13- Mohammadi SZ, Khan SM, Vanaki KZ. Reconstruction of feminine identity: the strategies of women with breast cancer to cope with body image altered. *Int J Women's Health* 2018;10:689-697 PMID: 30464645.
 - 14- Haji-Seyed-Sadeghi M, Zarani F, Mazaheri-Nejad-Fard G, Heidari M. Effectiveness of training mindfulness on psychological well-being, coping strategy and family function among women suffering from breast cancer. *International Journal of Behavioral Sciences* 2020; 13(4): 153-158.
 - 15- FeiziZadeh M, Nazari Z, Naseri M, Frouzandeh Z, Amani O. The Effect of Mindfulness-Based Cognitivetherapy on Body Image and Fear of Negative Evaluation of Women with Mastectomy Breast Cancer. *Iranian Research Nursing of Journal* 2020; 15(4):59-68.
 - 16- Guarino A, Polini C, Forte G, Favieri F, Boncompagni I, Casagrande M. The effectiveness of psychological treatments in women with breast cancer: A systematic review and meta-analysis. *J Clin Med* 2020; 9(1): 209 PMID: 31940942.
 - 17- St Fleur RG, Ream M, Walsh EA, Antoni MH. Cognitive behavioral stress management affects different dimensions of benefit finding in breast cancer survivors: a multilevel mediation model. *Psychol Health* 2025; 40(1):47-66 PMID: 36855864.
 - 18- Penedo FJ, Fox RS, Walsh EA, Yanez B, Miller GE, Oswald LB, et al. Effects of web-based cognitive behavioral stress management and health promotion interventions on neuroendocrine and inflammatory markers in men with advanced prostate cancer: A randomized controlled trial. *Brain Behav Immun* 2021;95:168-177 PMID: 33737170.
 - 19- Xia S. Effect of cognitive behavioral stress management on anxiety, depression, and quality of life in colorectal cancer patients post tumor resection: a randomized, controlled study. *Ir J Med Sci* 2023; 192(4):1637-1644 PMID: 37246173.
 - 20- Xiang L, Wan H, Zhu Y. Effects of cognitive behavioral therapy on resilience among adult cancer patients: a systematic review and meta-analysis. *BMC Psychiatry* 2025; 25(1): 204 PMID: 40050835.
 - 21- Charalampopoulou M, Kritseli E, Chrousos GP, Darviri C. Efficacy of stress management and psychosocial interventions on body image in breast cancer survivors-A systematic review. *Dialogues in Clinical Neuroscience & Mental Health*. 2019 Dec 9;2(4):237-42.
 - 22- Safarzadeh A, Shafiei F, Ahmadvand Z. Effectiveness of Stress Management and Relaxation Training in Reducing Negative Affect and Improving Quality of Life of Women with Breast Cancer. *Journal of Zabol Medical School* 2022.

- 23- Anthony M. Relaxation and stress management training for women with breast cancer (Therapist's guide). Safarzadeh A, Karami R, translators. Tehran: Ravansanji Publications; 2013. 352 p.
- 24- Ryff CD, Singer BH. Best news yet on the six-factor model of well-being. Social science research. 2006 Dec 1;35(4):1103-19.
- 25- Littleton HL, Axsom D, Pury CL. Development of the body image concern inventory. Behav Res Ther 2005; 43(2): 229-241 PMID: 15629752.
- 26- Bassaknejhad S, Ghafari M. The relationship between body dysphoric concern and psychological problems among University Students. Journal of Behavioral Sciences. 2005;1(2):179-187.(persian).
- 27- Liu W, Gao F, Ma N, Zhang H, Chui PL, Che CC. Effects of CBT-based interventions on health outcomes in breast cancer patients: a systematic review and meta-analysis. Breast Cancer 2025; 32(4): 689-704 PMID: 40366566.
- 28- Wieland S, Melton S, Bastounis A, Carter T. The effectiveness of cognitive behavioural therapy for depression in women with breast cancer: a systematic review and meta-analysis. Behav Cogn Psychother 2024; 52(4): 394-413 PMID: 38389281.
- 29- Stagl JM, Bouchard LC, Lechner SC, Blomberg BB, Gudenkauf LM, Jutagir DR, et# al. Long-term psychological benefits of cognitive-behavioral stress management for women with breast cancer: 11-year follow-up of a randomized controlled trial. Cancer 2015; 121(11): 1873-1881.
- 30- Azizi M, Heshmatnia F, Milani H, Shahhosseini Z, Marvdashti LM, Moghadam ZB. The effectiveness of cognitive behavioral therapy on depression and anxiety symptoms in breast cancer patients and survivors: a systematic review of interventional studies. Brain Behav 2024;14(10): e70098 PMID: 39467209.
- 31- Su R, Wang R, Li Z, Wang Y, Zhao X, Sun Y, et al. Cognitive-behavioral and mindfulness-based therapies for mental health and quality of life of breast cancer patients: a meta-analysis of randomized controlled trials. Int J Clin Oncol 2025; 30(11): 2208-2222 PMID: 40921953.